

YENİDEN REFAH

EKONOMİK İŞLER BAŞKANLIĞI

EKONOMİK BÜLTEN

18 MAYIS 2020

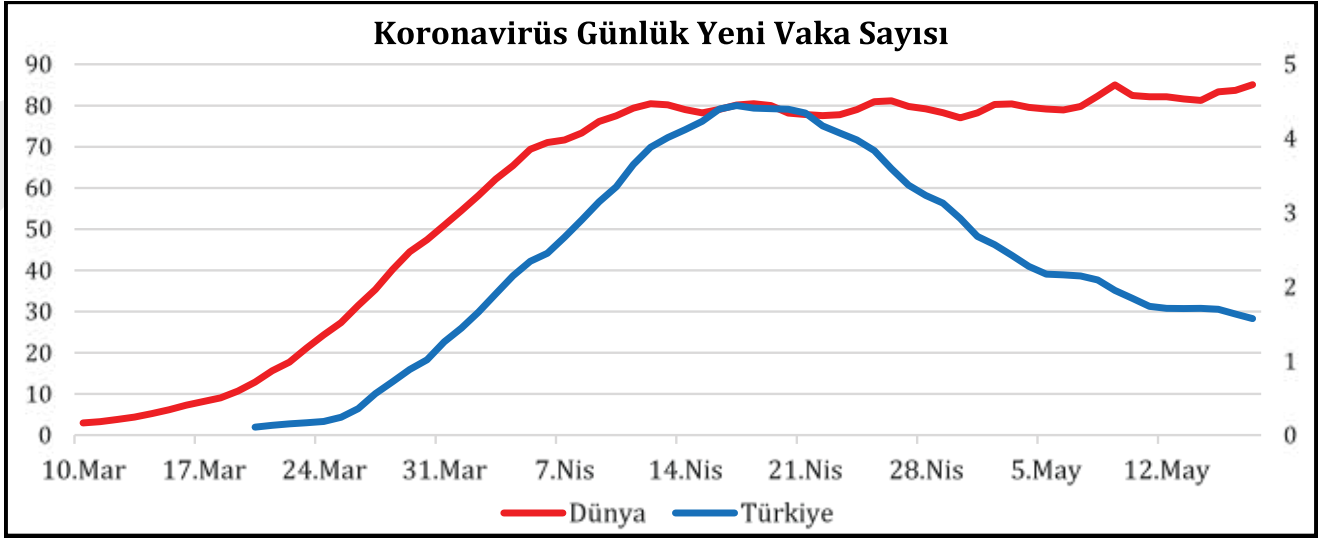
 / @RefahEkonomi

 / @RefahEkonomi

 / @RefahEkonomi

Dijital Çağ ve Türkiye

Alınan tüm tedbirlere rağmen yeni tip Koronavirüs (Covid-19) salgını dünya genelinde yayılmaya devam ediyor. 18 Mayıs 2020 tarihi itibarıyla hasta olan insanların sayısı 4,5 milyonu, hayatını kaybedenlerin sayısı ise 300 bini geçmiştir. Dünya genelinden farklı olarak Türkiye’de Koronavirüs salgınının yayılma hızı yavaşlamış hem sağlık sistemi hem de toplumsal ve ekonomik hayat için kontrol edilebilir seviyelere kadar inmiştir. Türkiye ve dünyadaki günlük yeni hasta sayılarını gösteren Grafik-1 incelendiğinde, Koronavirüs salgınının Türkiye’de dünya geneline göre 10 gün gecikmeli olarak dünya geneliyle aynı hızda artmaya başladığı görülmektedir. Fakat Türkiye’de günlük yeni vaka sayısı (mavi çizgi) en yüksek seviyesine (tepe noktasına) ulaştıktan sonra hız kesmiş ve yavaşlamaya başlamıştır. Dünyada ise günlük yeni hasta sayısı (kırmızı çizgi) hız kesmemiş ve tepe noktasından yatay seyretmeye yani çok yüksek sayıda insan hasta olmaya devam etmektedir.

*Grafik-1: Günlük yeni hasta sayıları (Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü)
Not: Türkiye sağ eksen. Dünya sol eksen. 10 günlük ortalama (Bin kişi).*

Böylesi bir tablo karşısında, Türkiye’de yapılan test sayısının dünyadan farklı olabileceği dolayısıyla ülke olarak daha az sayıda test yaparak günlük yeni vaka sayılarını eksik gösterilebileceğiniz şüphesi akla gelmektedir. Korona virüsün bulaştıktan sonra hasta yapma süresinin 5 ila 14 gün arasında olduğu düşünülürse test rakamlarını azaltarak vaka sayısını iki ay boyunca düşük göstermek mümkün olamaz. Ağırlaşan vakaların kümülatif sayısında ani yükselmeler ve hayatını kaybeden insan sayısında ani artışlar oluşurdu. Bu durumda ülke genelinde ölümleri gizlemeniz, ağırlaşan hastaların sayılarını sansürlemeniz veya yoğun bakım doluluk oranlarını çarpıtmanız gerekirdi ki Türkiye’de bunun son bir ay boyunca yapılabilmesi mümkün değildir.

Sağlık çalışanlarının özverili üstün gayretleri ve halkın göstermiş olduğu hassasiyet ve ciddiyet neticesinde Türkiye Koronavirüs salgınının birinci dalgasını başarıyla atlattık üzeredir. Dünya geneli yeni vaka sayısının azalmaya başlamaması ve hala çok yüksek olması, Koronavirüs salgınının ülkeler arası dolaştığını ve hala yüksek sağlık riski taşıdığını göstermektedir. Önleyici aşı veya tedavi edici ilacı henüz bulunmayan virüsün Türkiye’de yayılması tekrar hızlanabilir, ikinci, üçüncü dalgalar oluşabilir. Dolayısıyla rehavete kapılmadan aynı ciddiyetle mücadelenin devam ettirilmesi ve her an tetikte hazır olunması büyük önem arz etmektedir.

Devlet ve millet olarak insan hayatını her şeyden üstün tutarak, salgın ile mücadelede sağlık tedbirlerinin yanında ekonomik ve sosyal hayatımızı kısıtlayıcı çok sert önlemler aldık ve bunları seferberlik halinde toplumsal dayanışmayla uyguladık. “Evde Kal Türkiye” sloganıyla tavizsiz uyguladığımız mecburi tecrit uygulamaları ekonomik faaliyetlerin durmasına ve dolayısıyla Türkiye ekonomisinin çok derin bir krize girmesine neden olmuştur. 27 Nisan 2020 tarihli bültenimizde ifade ettiğimiz gibi Koronavirüs salgınının neden olduğu bu krizin Türkiye ekonomisine maliyeti 836 Milyar TL ile 1,27 Trilyon TL arasında olacağı öngörülmektedir. Böylesine büyük bir maliyet gerekli ekonomik önlemler zaman kaybetmeden alınmaz ise bu büyük rakamlarla da sınırlı kalmayabilir. Bu son krizin ağırlaştıracağı finansal problemler beraberinde şirket iflaslarını, işsizliği ve geri ödenemeyen banka kredileri neticesinde yeni bir bankacılık krizini getirecektir. Nihai olarak, Türkiye ekonomisinde çarklar kısa süreli konjonktürel olarak değil, kalıcı olarak duracaktır. Bu durumda oluşacak devasa maliyeti hesaplayabilmek mümkün değildir.

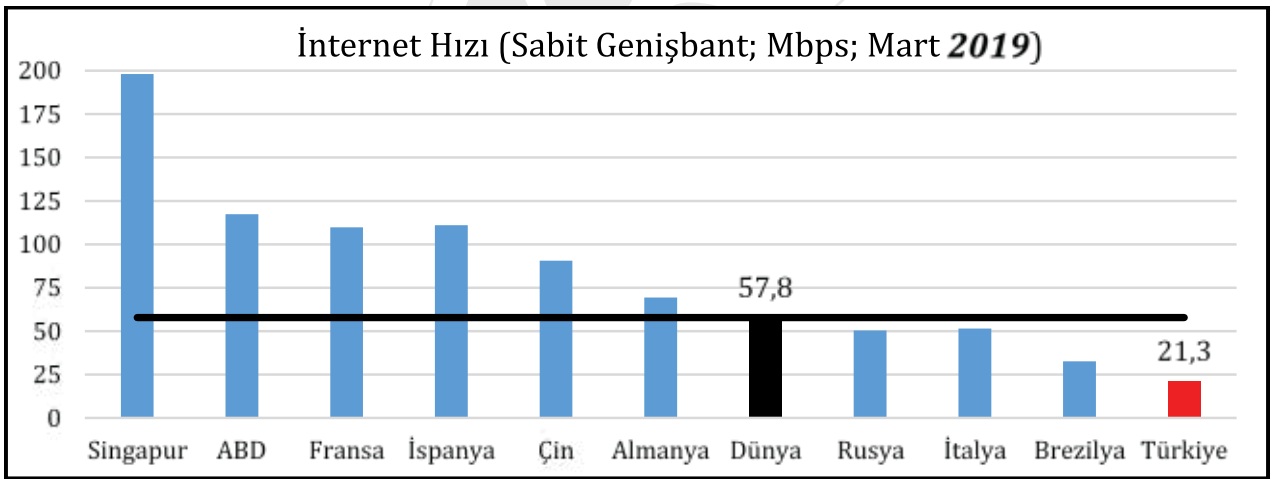
Türkiye Koronavirüs salgınıyla mücadelede sağlık alanında yapılması gerekenlerin tamamını başarıyla yerine getirmiş ve salgını kontrol altına almayı başarmıştır. Şimdi bütün enerjimizi ve vaktimizi ekonomi alanında oluşan hasarları sarmak ve yapısal dönüşümleri yapmak için harcamalıyız. Sağlık alanında sergilemiş olduğumuz ciddiyet ve üstün gayreti ekonomi alanında da göstermemiz gerekmektedir. Artık sıra Hazine ve Maliye Bakanlığındadır. Bakanlık seferberlik ilan ederek gece-gündüz çalışmalıdır. Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak 100-150 Milyar TL bile tutmayan ekonomi paketlerinin muhasebe hesaplarıyla uğraşmayı, yazılımcı eğitimi için çabalamayı bırakmalı ve Türkiye ekonomisini yeni döneme adapte edebilecek stratejik hazırlıkları yapmalıdır.

Koronavirüs sonrası siyasi, ekonomik ve sosyal bütün yapıların, sistemlerin ve alışkanlıkların çok köklü büyük değişimler ve dönüşümler geçireceği bir gerçektir. Hiçbir şey artık eskisi gibi olamaz ve kimse eskiye dönmeyi hedeflememeli ve bu doğrultuda çalışmamalıdır. Hazine ve Maliye Bakanlığı da Türkiye ekonomisi için “yeni yapıyı” tanımlamak için bilim kurulu kurmalıdır. Bünyemize ve inancımıza uygun tanımlanacak “yeni yapıya” geçişi planlamalı ve değişimin sorunsuz olması için bütün tehditleri ve riskleri belirlemeli ve tedbirlerini almalıdır. Daha sonra “yeni yapıyı” sürdürülebilir kılacak destekleyici unsurları kurgulayarak hayatın her alanına tatbik edecek yasal altyapıyı hazırlamalıdır. Kısacası üç aşamada; “yeni yapının” acilen tanımlanması, “yeni yapıya” dönüşümün tasarlanması ve “yeni yapının” sürdürülebilir kılınması gerekmektedir. Ve bu büyük görev Hazine ve Maliye Bakanına düşmektedir.

Bütün dünyada gerçekleşmesi beklenen Koronavirüs sonrası dönüşümün birçok bilinmeyen ve belirsiz alanları vardır. Ama kesin olan bir şey var ki, o da: dijital dönüşüm. Uzak olmayan bir zamanda hayatımızın her alanı dijital dönüşüm ile tamamen değişmek zorunda kalacaktır. Eğitim, ekonomi, eğlence, sosyal hayat ve kamusal hayat hepsi dijital dönüşümün farklı evrelerinde ve dönüşüm hızla devam ediyor. Bu dönüşümü ya biz kendimiz kurgulayarak yapacağız ya da kurgulanana ayak uydurarak yapacağız. Üçüncü bir seçenek maalesef mevcut değildir.

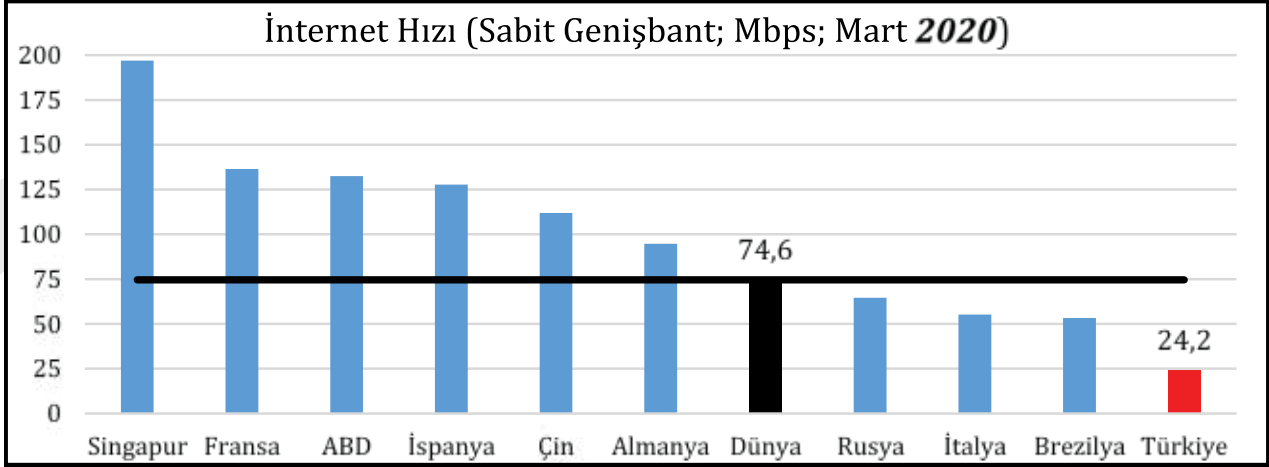
Dijital dönüşüm ile ekonomik hayatta bütün iş ilişkileri, üretim ilişkileri ve bölüşüm ilişkileri değişecektir. Dijital “yeni yapının” en önemli ve sağlıklı altyapısı fiber internet altyapısı olacaktır. Ekonomilerin dijital yapıya uyum süreçlerini, sürelerini ve liderliklerini hiç kuşkusuz sahip oldukları fiber internet altyapıları belirleyecektir. Maalesef Türkiye bu noktada dönüşüme hazırlıksız yakalanmıştır. Daha doğrusu hatalı siyasi ve ekonomik politikalar neticesinde hazırlıksız bırakılmıştır.

Grafik-2 ve Grafik-3’de ülkelerin fiber altyapı kapasiteleri 2019 ve 2020 yılları için gösterilmektedir. Maalesef Türkiye’nin sahip olduğu internet altyapısı dünya ortalamasının çok altında yer almaktadır ve bu noktada Türkiye dünya ile rekabet edebilecek durumda değildir. 2019 Mart ayında Türkiye’deki internet hızı dünya ortalamasının altında ve Türkiye “internet hızı” sıralamasında dünya geneli ülkeler arasında maalesef 93. sırada bulunuyordu. 2019 yılında Türkiye’deki internet hızı dünya ortalamasının üçte biri, Çin’in dörtte biri, İspanya’nın beşte biri ve Singapur’un onda biri seviyesindeydi.

Grafik-2: 2019 Mart internet hızları (Kaynak: Ookla)

Bu rakamlar, Türkiye’nin bütün altyapı yatırımlarının kendi dönemlerinde yapıldığını iddia eden 18 yıllık AK Parti iktidarının aslında yeni ekonomik yapı için ihtiyaç duyulan en hayati yatırımı ihmal ettiğini ve Türkiye’ye zaman kaybettirdiğini göstermektedir. İstanbul’u dünya finans merkezi yapma hayali peşinde koşanlar gerekli altyapı hazırlıklarını hiç hesaba katmamışlar. İşin daha da vahim olan yanı ise; 2020 yılına doğru tüm dünya internet altyapısına yatırım yaparken Türkiye’nin rekabetten daha da uzaklaşarak yarıştan kopmuş olmasıdır.

Grafik-3: 2020 Mart internet hızları (Kaynak: Ookla)

Grafik-3’de görüleceği üzere 2020 yılına gelindiğinde dünya internet hızının ortalamasını %29 arttırırken bu dönemde Türkiye’nin internet hızında sadece %13,6 oranında artış gerçekleşmiştir. Türkiye dünya sıralamasında bir sene içerisinde 9 sıra gerileyerek 2020 Mart ayında 102. sıraya düşmüştür. Yani, gerekli altyapı yatırımlarını ihmal etmeye devam eden Türkiye ile dünya arasındaki makas açılmaya devam etmektedir. Bu dönemde Brezilya internet hızını %63,5 arttırmayı başarmıştır. Almanya ise bir yılda internet hızını %36,5 arttırarak Türkiye’nin sahip olduğu hızın dört katına ulaşmıştır.

Rakamların ortaya koyduğu internet hızında “dünya sonuncusu Türkiye” gerçeğini daha fazla örtbas etmeye çalışmaktan vazgeçerek iktidarın Türkiye’nin dijital çağda rekabet edebilir konuma gelebilmesi için hiç zaman kaybetmeden internet altyapısını güçlendirmek için strateji planı ve buna bağlı faaliyet planlaması yapması gerekmektedir. Bu strateji çerçevesinde ülke geleceği için hayati öneme haiz Türk Telekom yeniden yapılandırılarak devletleştirilmelidir.

18 sene içerisinde borç faizine 550 Milyar \$ ödeme yapan Hazine ve Maliye Bakanlığının acilen sorumluluğunun bilincinde ve ciddiyetle işin üzerine giderek internet altyapı yatırımlarına borç almadan kaynak bulması gerekmektedir. Yatırım planlamasında fiber altyapı araç ve gereçlerinin yerli üretimi stratejik alan olarak ilan edilmeli ve bu altyapı yatırımlarına ekonomiyi canlandırmak için yapılan harcamalarda öncelik verilmelidir. Aksi takdirde, dijital çağda Türkiye ekonomisinin ayakta kalması mümkün değildir.

Saygılarımızla

Yeniden Refah Partisi
Ekonomik İşler Başkanlığı